

AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖT TARPEISTON VALMISTUKSEN KOULUTUKSESSA

Riikka Ihalainen

**Kehittämishankeraportti
Kesäkuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Ihalainen, Riikka	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 31	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi Ammattiosaamisen näytöt tarpeiston valmistuksen koulutuksessa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Miettinen, Raija		
Toimeksiantaja(t) Koulutuskeskus Salpaus		
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena oli perehtyä käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon kansalliseen ammattiosaamisen näyttöaineistoon. Aineiston perusteella laadittiin yhteen esinesuunnittelun ja –valmistuksen koulutusohjelman opintokokonaisuuteen näyttötehtävät tarpeiston valmistuksen koulutukseen.</p> <p>Kehittämishanke perustui kirjallisiin ja sähköisiin materiaaleihin sekä työelämän edustajien haastatteluihin.</p> <p>Hankkeen tuloksena saatiin valmistettua oppilaitosympäristössä suoritettavia näyttötehtäviä yhteen opintokokonaisuuteen sekä laadittua arviointia varten arviointikriteerit. Opettajan tietotaito ammattiosaamisen näytöistä lisääntyi ja valmiudet niiden käyttöön-ottoon syksyllä 2006 alkavaan koulutukseen parani.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Käsi- ja taideteollisuusala, esinesuunnittelun ja –valmistuksen koulutusohjelma, tarpeiston valmistus, ammattiosaamisen näytöt, arviointi		
Muut tiedot		

Author(s) Ihalainen, Riikka	Type of Publication Development project report	
	Pages 31	Language Finnish
	Confidential Until _____ ☐	
Title The skills demonstration in props making education		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Miettinen, Raija		
Assigned by Salpaus Further Education		
Abstract <p>The aim of the study was to get acquainted with the demonstration material of the national vocational qualification in the arts and crafts basic degree. Based on the material of skills demonstration assignments were planned for one study program for object design and manufacture in props making.</p> <p>The development assignment was based on written and electric materials as well as on interviews with the representatives of the working life.</p> <p>The study results were assignments for skills demonstrations in school environment as one study program and also assessment criteria for evaluation. The teacher's know-how in vocational skills demonstration increased and the readiness for their application in the studies starting in the fall of 2006 improved.</p>		
Keywords Arts and crafts, study program in object design and manufacture, props making. Vocational skills demonstration, assessment.		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALA	8
2.1 Käsi- ja taideteollisuusalan kuvaus	8
2.2 Käsi- ja taideteollisuusalan koulutus	9
2.3 Mitä vaaditaan tarpeistonvalmistajalta	10
2.4 Tarpeistonvalmistajan koulutus.....	12
3 TARPEISTONVALMISTAJAN AMMATTI.....	13
3.1 Tarpeistonvalmistajan ammatinkuvaus	13
3.2 Työelämän todelliset työtehtävät.....	15
3.3 Tarpeistonvalmistajan koulutuksen opintokokonaisuuksien keskeinen sisältö.....	17
4 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1 Näytön kuvaus, näyttöympäristön kuvaus sekä esimerkkejä näytöistä	21
4.2 Näytön arviointi	23
5 POHDINTA.....	28
LÄHTEET	31

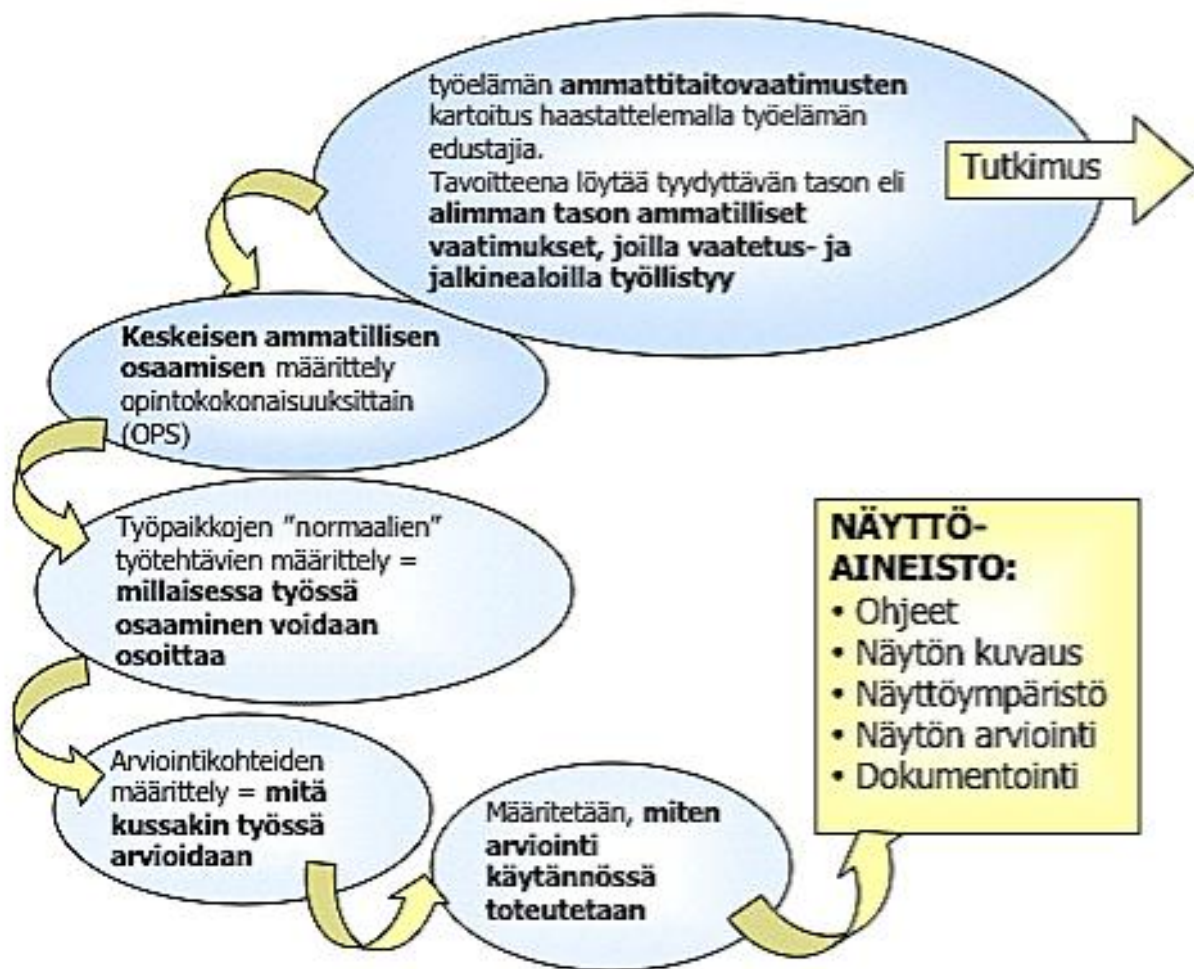
1. Johdanto

Näytöt otetaan käyttöön kaikkiin 1.8.2006 alkaviin ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin. Näytöissä opiskelija osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut ammatillisten opintojen tavoitteet ja työelämän edellyttämän ammattitaidon. Näytöt ajoittuvat koko koulutuksen ajalle, ja ne järjestetään yhteistyössä työelämän kanssa. Ammattiosaamisen näyttöjen lukumäärä tulee olemaan 4-6 kpl. Näytöissä osoitetaan keskeinen osaaminen kaikista ammatillisista opintokokonaisuuksista. Ammatillisessa koulutuksessa näytöt ovat osa opiskelija-arviointia, opiskelija ei suorita koko tutkintoa näytöillä. Näytöillä pyritään parantamaan ja varmistamaan ammatillisen koulutuksen laatua. Työelämän edustajat ovat mukana varmistamassa, että opiskelijan saavuttama ammattitaito on sellaista, jota työelämä edellyttää.

Ammattiosaamisen näyttöjen syksyllä 2006 tullessa käytäntöön toisella asteella pitää olla tehtynä koulukohtainen näyttösuunnitelma, opiskelijan arvioinnin suunnitelma, joka pitää sisällään; näyttöjen arvioinnin sekä muun arvioinnin suunnitelman, koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma, joka pitää sisällään; yhteisen osan, tutkintokohtaisen osan sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman(HOPS). HOPS:ssa mennään vasta työtehtävä tasolle sekä tutkinto/ammattialakohtainen opintojaksosuunnitelma, 120 ov, tarpeiston valmistus, koulutuksen järjestäjän vaatimus.

Mistä lähdetään liikkeelle ammattiosaamisen näyttöjen sijoittamisessa opetussuunnitelmaan?

1. Määritellään työelämän tärkeimmät prosessit, oikeat työtehtävät.
2. Tutkintokohtainen opetussuunnitelma opintokokonaisuuksittain, näytöt kirjattuna mukaan
  1. Opintojaksojen nimet kertomaan sen, mitä nimiä työelämässä työprosesseita käytetään.
  3. Kirjataan ylös/analysoidaan mitä työtehtäviä työssäoppimispaikoilla on oikeasti päästy tekemään

Kehittämistehtävässä tutustutaan käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon kansalliseen näyttöaineistoon. Käsi- ja taideteollisuusalan näyttöaineistosta on rajattu kehittämistehtävään esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma. Näyttöaineiston perusteella muokataan yhteen opintokokonaisuuteen näyttötehtävä ja siihen liittyvät arviointikriteerit. Meillä Salpauksessa käsi- ja taideteollisuusalan näytöissä käytetään Ikatan pilotissa kehittämiä lomakkeita ja papereita ja muutenkin Helen Kivelä Ikatan ESR-rahotteisesta Kulttuurinäyttö, Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektista on ollut konsultoimassa näyttöjä. Olen osallistunut useampiin näyttökoulutuksiin, joista viimeisimpänä maaliskuussa 2006 Opetusalan koulutuskeskuksen järjestämään kahden päivän koulutukseen Ammattiosaamisen näytöt työelämäyhteistyönä – kokemuksia ja toteutusmalleja.

Näyttöjen suunnittelussa otetaan huomioon paikalliset olosuhteet eli työelämälähtöinen näkökulma, todelliset työtehtävät ja toimintakokonaisuudet. Mitä

prosesseja työelämässä on? Miten prosessit lomittuvat keskenään? Missä opintokokonaisuuksissa tai opintokokonaisuuksien osissa ne ovat löydettävissä? Lahdessa on tällä hetkellä vain yksi luotettava/kunnollinen näytön vastaanottamispaikka eli Lahden kaupunginteatteri. Lahden kaupunginteatterin kanssa on pitkät perinteet yhteistyöstä työssäoppimisen kautta, työpaikkaohjaaja ollut vuoden tarpeistonvalmistuksen opettajana Lahden käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa ja minä olen ollut tarpeistonvalmistajana siellä. Opiskelijoita on kerralla keskimäärin 15 kpl:ta ja jokainen suorittaa näytöt yhtä aikaa työssäoppimisen yhteydessä, ei voi kuvitellakaan sen onnistuvan yhden yhteistyökumppanin kanssa. Mitä pitää tehdä, että löytyy lisää työssäoppimispaikkoja ja sitä kautta lisää näyttöpaikkoja? Missä muualla on samaa osaamista kuin meillä? Onko syytä laajentaa näyttöympäristöjä? Onko syytä miettiä otetaanko joka kolmas vuosi uusi porukka sisään?

Kehittämistehtävässä otetaan kantaa myös koulutusalan tulevaisuudennäkymiin. Muuttuvia työelämän tarpeita on vaikea ennakoida, jos selkeä visio oman alan tulevaisuudesta puuttuu. Siksi tulee keskustella oman alan työelämän edustajien kanssa ja pohtia, millaisia ammatillisia valmiuksia alalla toimimisessa ja sen kehittymisessä tarvitaan. Monia aloja koetellut yhteiskunnan rakennemuutos edellyttää koulutuksen tason nostamista ja entistä laajalaisempaa ammattitaitoa.

Opetussuunnitelmien jatkuvan kehittämisen pohjaksi on jo tehty valtavasti työtä. Pysyvän tiedon rinnalla on yhä enemmän muuttuvaa tietoa. Tiedon määrän nopeasti lisääntyessä oppilaitos voi välittää vain osan tiedosta. Tällöin joudutaan tarkkaan harkitsemaan, millä perusteella opiskeltavat sisällöt valitaan ja erotetaan olennaisin.

Ammatilliset opintokokonaisuudet on muodostettu ammattialan kuvauksessa esitettyjen työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta. Opintokokonaisuuksien nimet ovat työelämän toimintaa kuvaavia. Opintokokonaisuuksien tavoitteet on määritelty sellaisena kiitettävän tason osaamisena, jota työelämässä toimiminen ja sen kehittäminen edellyttävät. Keskeiset sisällöt on määritelty ydin-toimintoina ja tehtävinä, jotka kullakin toiminta-alueella on hallittava. Lisäksi on määritelty tyydyttävä taso eli sellainen osaaminen, joka kaikkien tutkinnon suorittaneiden on työllistyäkseen vähintään saavutettava. Edellä todetuista

lähtökohdista oppilaitokset määrittelevät opetussisällöt ja täsmentävät arviointikriteerit. (Opetussuunnitelman perusteet 2001, liiteosa.)

Ammatillinen osaaminen on ammattiteorian ja käytännön taitojen integroitunut kokonaisuus, joka näkyy sujuvana toimintana, käytännön taitoina ja kykynä ratkaista ongelmia työtilanteissa. Ammatilliseen toimintaan sisältyvät tiedollinen perusta, harjaantumisen kautta muodostunut käytännön taito sekä myös ”äänetön” tieto, tunteita, kokemuksia ja oivallusta. Osaamisen piirteitä ovat lisäksi oman osaamisen arviointitaito, itsenäinen ongelmanratkaisukyky sekä kyky suhtautua tietoon kriittisesti ja oppia uutta kokemusta hyödyntäen. Ammatissa kehittyminen ja työkäytäntöjen uudistamien sekä muuttuvat työelämän vaatimukset edellyttävät itsearviointi- ja oppimistaitoja ja halua oppia jatkuvasti lisää.

Hätönen, H. Eläköön opetusssuunnitelma. Helsinki. 2001.
Ammatillisten opintokokonaisuuksien tarkentamien

2. Käsi- ja taideteollisuusala

2.1 Käsi- ja taideteollisuusalan kuvaus

Käsi- ja taideteollisuusala kuuluu kulttuurialaan yhdessä audiovisuaalisen viestinnän, kuvallisen ilmaisun, tanssialan ja musiikkialan kanssa. Käsi- ja taideteollisuusosalta valmistuneet toimivat monilla toimialoilla ja eri ammateissa. Työssä korostuvat yksilöllinen tekeminen, kädentaidot sekä tuotteiden korkeatasoinen suunnittelu ja valmistus. Alan ammattilainen hallitsee materiaalit, työvälineet ja menetelmät laaja-alaisesti. Hänellä on valmiudet toimia käsityön, tuotannon ja palvelun tehtävissä. Ne ovat työvaltaisia ja niissä korostuvat kulttuurin ja ympäristön taju, esteettinen ja luova osaaminen, tyyli- ja laatutietoisuus, tietojen ja taitojen soveltaminen ja yhteistyökyky tuotantoprosessin aikana.

Alan ominta toimintaympäristöä ovat tuotteiden valmistus, käsityö, uniikki- tai piensarjatuotanto, suunnittelu ja muotoilu, rakennettu ja rakentamaton ympäristö, korjaaminen ja restaurointi, taideteollisuus, taide ja taidekäsityö. Työelämässä voi toimia omien tavoitteidensa mukaan joko toisen palveluksessa

tai yrittäjänä ja itsenäisenä ammatinharjoittajana. Alalle tyypillistä on asiakaslähtöinen toimintatapa ja oman tuotteen tai palvelun tarjoaminen. Työskentelyssä korostuvat sisäinen yrittäjyys ja valmiudet kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan.

Verkostoitunut pienyritystoiminta sekä alihankintatyön lisääntyminen edellyttävät pitkäjänteistä erikoistumista, panostusta tuotekehitykseen ja yhteistyöhakuisuuteen. Kansainvälistyvässä ympäristössä vaaditaan yhä enemmän viestintä- ja vuorovaikutustaitoja sekä kieli- ja kulttuuriosaamista. Lisää tarvitaan myös myynnin ja markkinoinnin osaamista.

2.2 Käsi- ja taideteollisuusalan koulutus

Käsi- ja taideteollisuusalaan kuuluu kolme erilaista koulutusohjelmaa, esine-suunnittelun ja – valmistuksen, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen sekä ympäristön suunnittelun ja rakentamisen koulutusohjelmat. Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto sisältää työ-, elinkeino- ja kulttuurielämästä lähtöisin olevia ammattialoja, jotka eroavat toisistaan materiaalin ja/tai erityisosaamisen perusteella ja joiden koulutus toteutetaan koulutusohjelmien mukaan. Koulutukseen otettavista ammattialoista päättää koulutuksen järjestäjä.

Esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelman tulee tuottaa opiskelijalle sellaisia valmiuksia, että hän pystyy työskentelemään ammattialan erilaisissa valmistus-, korjaus-, palvelu- ja ohjaustehtävissä suorittavana työntekijänä ja itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Opiskelijan on pystyttävä valmistamaan ammattialansa esineitä ja tuotteita kokonaisprosessina alusta loppuun asti. Hänen tunnettava ja osattava ottaa huomioon niin työntekijänä kuin esineen ja tuotteen suunnitteluun osallistuvana valmistajanakin kulttuuriperinteen, esteettisyyden, työtapojen ja työnjäljen osuus tuotteen menestymisen laatutekijänä.

Opiskelijalla on oltava ammattialansa esine- ja tuotevalmistuksen kannalta käsityöläiseltä ja ammatinharjoittajalta vaadittavat tiedot ja taidot uusista ja perinteisistä materiaaleista, tuoterakenteista, työtavoista, välineistä sekä koneista ja laitteista. Hänen on tunnettava alansa työsuojelua, tuotannollista

valmistamista, asiakassuhdetyötapoja sekä yksittäistuotteiden ja sarjavalmistuksen periaatteita. Hänen on osattava laatia ja käyttää ammattialansa mukaisia työsuunnitelmia ja teknisiä piirustuksia. Opiskelijan on pystyttävä dokumentoimaan ja tuomaan esille tuotteita ja niiden valmistuksen työvaiheita. Hänen on oltava perillä tuotevastuu- ja tuotesuojamääräyksistä ja ymmärrettävä kestävä kehityksen periaatteita.

Käsi- ja taideteollisuusalan ammatillista peruskoulutusta annetaan eri puolilla maata noin 45 koulutusyksikössä. Opintojen valinnaisuus ja joustavuus ovat koulutusalueelle ominaisia piirteitä. Opiskelija voi kehittää taitojaan ja valmiuksiin korkeakoulututkintoon asti. Luontevia jatkokoulutusväyliä käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon suorittaneelle ovat ammattikorkeakoulun artonomin tai muotoilijan opinnot. Aikuiskoulutukseen on luotu valtakunnallinen ammattitutkintojärjestelmä, joka pohjautuu perinteisten käsityöammattien oppipoika-kisälli-mestari -järjestelmään.

Koulutuksen päämääränä on kasvattaa työmarkkinoille luovia, ympäristön konkavisvaltaiseen hahmottamiseen ja tuotannolliseen toimintaan pystyviä, esteettisesti suuntautuneita ja kulttuuritahtoisia, omasta ammattitaidostaan tietoisia ja kehityskykyisiä ammattilaisia. Koulutuksessa painotetaan työelämän vaatimuksia idean tuotteistamista, piensarjojen tekemistä ja tuotteen markkinointia. Käsi- ja taideteollisuuden perustutkinnon ammattinimikkeenä on kaikilla aloilla artesaani.

2.3 Mitä vaaditaan tarpeistonvalmistajalta

Mikä on ammatti-identiteetti missäkin ammatissa? Systeemit, menetelmät, materiaalien innovatiivinen käyttö sekä sosiaaliset taidot on tarpeistonvalmistajan ydinosaamista. Ammattinimikkeenä fakemaker vai tarpeistonvalmistaja? Tarpeistonvalmistaja on monialainen osaaja. Ammattitaito pitää sisällään monen eri ammattikunnan osaamista.

Tarpeistonvalmistaja on koulutuksen kannalta valmistusammattilainen, tarpeistotuote on sivuasias, mutta työelämässä asia on juuri toisinpäin. Siellä kehtää ei kiinnosta millä tekniikalla, joku tuote on valmistettu tai mistä materiaa-

lista, kunhan se toiminnallisesti ja visuaalisesti palvelee tarkoitusta. Tietynlainen Pelle Peloton täytyy löytyä kaikista tarpeistonvalmistajista. ”*Tarpeistonvalmistaja lähtee aina nollasta liikkeelle. Ei koskaan osaa mitään, työt on aina prototyyppejä*” sanoo koko ikänsä teatteria tehnyt tarpeistosuunnittelija.

Tarpeistonvalmistajan ammatillinen ydinosaaminen on seuraavanlainen:

Materiaalituntemus - tuntee monipuolisesti eriammattikuntien käyttämiä materiaaleja - Teknokemian tietämystä - Eri liimoihin/eri valmistajien liimoihin perehdyttäminen. Silikoneihin perehdyttäminen. Kipsi, kalkki, mikropallo yms. käyttö – osaa hyödyntää ja soveltaa niiden käytön tarpeistonvalmistuksessa - koko ajan päivittää materiaalitietämystä – liikkeessaan maailmalla pidettävä silmät ja korvat auki - esim. onko tarpeistotuote raskas/kevyt.

Esityksen epookin/tyylilajin hahmottamisen – Aikakauden, tai sitä vanhempien tavaroiden käyttäminen - pitää aina ottaa selvää aikakaudesta ja sen tuotteista, vasta sitten voi käyttää muuta - ensin on tiedettävä fakta ennen kuin voi tehdä/käyttää fiktiota

Valmistustekniikoiden tuntemus ja tieto, taito – osata mahdollisen monta eri ammattikunnan käyttämää tekniikka – soveltamistaito – opeteltava löydyttäessä/ tarvittaessa uusi tekniikka

Kyky itsenäiseen työskentelyyn

Väri-muototaju

Materiaalin hankinta, koska materiaalit ja tekniikat ovat eriammattikuntien käytössä pitää koota tiedosto, jossa on tietoa eri materiaalien ostopaikoista ja koko ajan päivittää sitä

Tiedon haku

Miten tarpeistotuotetta käytetään – kuka tarpeistotuotetta käyttää – yhteistyö ohjaajan, näyttelijän ja lavastajan kanssa lavalla – Teatteri on aina osiensa summa

Työympäristön siisteys - Koulussa olisi opetettava siisteyttä, eikä vasta työssäoppimassa tai työelämässä, aina tavarat paikoille, maalipurkit kiinni, työpöydän siisteys, pensseleiden pesu, ei saa jättää likoamaan.

2.4 Tarpeistonvalmistajan koulutus

Tarpeistonvalmistajan koulutus on käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, jonka laajuus on 120 ov ja se kuuluu esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelmaan. Koulutuskeskus Salpauksessa käsi- ja taideteollisuusalan perustutkintoja, joissa käytetään esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelmaa ovat tarpeistonvalmistuksen lisäksi metallikalusteet, mallipuuusepäntyö, huonekaluentisöinti, mallinrakennus, tilarakennus, taidekehystys, hopeasepän-, kultasepän- sekä kaiverrusala.

Tarpeiston valmistuksen koulutuksessa painottuvat taide- ja kulttuurihistorian tuntemus sekä monipuoliset tiedot erilaisista materiaaleista ja tekniikoista ja niiden käyttömahdollisuuksista pienesineistön valmistuksessa. Opiskelu sisältää mm. naamioiden, nukkien ja patsaiden valmistamista, muotti- ja tekstiilitöitä ja kaikenlaisten tekoruokien ja tarjoiluastioiden valmistamista. Opiskelu koostuu teoriaosuuksien lisäksi materiaaliharjoituksista, projektitöistä ja työsäoppimisjaksoista. Koulutuksen tavoitteena on antaa perustiedot monista eri käsityötavoista, paljon virikkeitä ja materiaalitietoja, sekä avata mahdollisuuksia uusille tavoille työskennellä ja käsitellä eri materiaaleja.

Tarpeiston valmistuksen koulutus alkoi ensimmäisen kerran Lahden käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa syksyllä 2000. Sen jälkeen joka toinen syksy on aloittanut uusi 16:sta opiskelijan ryhmä. Aikaisemmin on ollut tarpeiston valmistuksesta vuoden pituisia kursseja kaksi Savonlinnassa joskus 90-luvun alussa ja yksi Lahdessa 90-luvun lopussa. Tällä hetkellä tarpeiston valmistuksen koulutusta antaa Koulutuskeskus Salpauksen (entinen Lahden käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, koulun nimi on muuttunut 1.1.2006) lisäksi Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa koulutus on alkanut viime syksynä ja se on aikuisten ammatillista koulutusta. Savonlinnassa saa AMK tasoisen jatkotutkinnon tarpeiston valmistukseen ja maskeeraukseen.

3. Tarpeistonvalmistajan ammatti

3.1 Tarpeistonvalmistajan ammatinkuvaus

Näin kuvaa ammattia Helsingin kaupunginteatterin tarpeistosuunnittelija Juhani W. Rytkölä ja Lahden kaupunginteatterin tarpeistonvalmistaja Maarit Sallinen:

”Tarpeistonvalmistajan ensisijainen tehtävä on valmistaa niitä teatteri-esityksessä tarvittavia tavaroita ja esineitä, joita ei voida valmiina hankkia. Syynä voi olla, että niitä ei saa juuri nyt kaupoista tai niitä ei ole koskaan ollutkaan. Tai ne ovat vanhoja/harvinaisia esim. museo esineitä. Koska teatteritarpeisto joutuu kovalle kulutukselle noin 50 harjoituskertaa ja 50 näytöstä ei mikään museo lainaa esineitään teatteriin. Sitteen on helposti pilaantuva ruoka kattauksissa. Tai syynä voi olla myös raha eli kallis tuote ostettaessa voi aiheuttaa korvaavan tuotteen valmistuksen. Kierrätys on osa tarpeistonvalmistajan ammattitaitoa. Jos tavaraa ostetaan se tapahtuu pääasiassa kirpputoreilta. Pitäisi olla luovaa ajattelukykyä ja visuaalista silmää näkemään kaikenlaisessa roinassa tuleva tarpeistotuote.

Usein myös alkuperäinen käyttötarkoitus muutetaan muuksi. Esim. käytettävän esineen materiaali, koko, väri tai muu ominaisuus eivät täytä läheskään aina näytelmän tekijöiden vaatimuksia. Usein pitkää pitää lyhentää. Tekstiä vaihtaa. Sanomalehti syödään. Ruskeasta on tehtävä sininen. Valkoinen loistaa kuin neon valo teatterin teho valoissa, se on aina teellä taitettava. Ja on paljon muita vastaavia asioita.

Valmiina hankittavissa olevat tavarat eivät useinkaan sovellu näyttämölle sellaisenaan, vaan ne on muokattava teatterikäyttöön sopiviksi. Uudet esineet on patinoitava vanhoiksi. Asia erikseen on johonkin tiettyyn aikakauteen näytelmän valmistaminen ja muutenkin koti miljöö, asioiden pitää olla pitkän ajan kertymiä eikä kaikki uusia kaupasta juuri hankittuja esineitä. Helposti rikkoutuvat kohdat on osattava ennakoida ja vahvis-

taa. Lukko- ja kiinnityssysteemit on helpotettava. Näytelmä kulkee koko ajan eteenpäin ja kaikelle on varattu oma aikansa ja jos laukku ei aukea tai ei pysy kiinni, koko kohtaus on piloilla.

Tarpeistonvalmistajan tehtäviin kuuluu valmistaa erilaiset naamiot, eläimet, oliot ja sekä naamioinnissa tarvittavat irt-osat, tekohampaat, hammasraudat ja ruhjevammat. Tarpeistonvalmistaja valmistaa muutkin irt-osat kuten sormet, kädet, korvat ja fantasiakummajaiset. Tarvittaessa tarpeistonvalmistaja valmistaa vöitä, vyönsolkia, laukkuja, viuhkoja, hattuja, peruukkeja ja muuttaa kenkien ulkonäköä. Ompelee, värjää ja painaa lavastuskankaat.

Tarpeistonvalmistaja osallistuu myös lavastuksen pintakäsittelyyn ja valmistaa patsaat sekä kristallikruunut, lamput ja lyhdyt. Sähköisesti/akullisesti/patterillisesti toimivat vempaimet esim. radio-ohjattavan auton päälle rakennettavat eläimet. Nukketeatteri toiminta, nukkien valmistus ja siihen liittyvien lavasteiden valmistus kuuluu osana tarpeistonvalmistajan toimenkuvaa. Kuvankäsittelytaitoja tarvitaan sanomalehtien ja muiden näyttämöllä tarvittavien papereiden valmistukseen.

Aseet, toimivien aseiden käyttö ja huolto. Pyrotekniset efektit ja tupakointi. Näyttämöllä käytettävät epätavalliset materiaalit; hiekka, vesi, savivelli, veri, hake ja heinä. Nämä ovat yleensä sellaisia ongelmia joita saa olla ratkomassa niin tarpeistonvalmistaja kuin muukin tekninen henkilökunta. Moni ei varmaan edes huomaa kuinka paljon pientä, mutta merkittävää tavaraa näytelmään kuuluu. Jokainen tavara on kuitenkin tarkkaan harkittu.

Teatterissa työskennellessä on tosi tärkeää sosiaaliset taidot. Koska työ on yhteistyötä muiden teatterin ammattilaisten kanssa, alalla toimivien tulee olla yhteistyökykyisiä, mutta itsenäiseen työskentelyyn ja päätöksen tekoon pystyviä. Jatkuvasti uusien ja erilaisten työtehtävien kanssa painiskelu ja uusien materiaalien markkinoille tuloja niiden käyttömahdollisuudet vaativat jatkuvaa kokeilua ja itsensä kehittämistä. Alalla tarvitaan ammattilaisiksi sekä moniosaajia että erityisosaajia.”

3.2 Työelämän todelliset työtehtävät

Opintokokonaisuus	Opintojakso	Mitä tehdään	Mistä tehdään, materiaalit
Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	Puutyöt 2 ov	- Koneiden ajokortti - Kehyksiä kankaanpainoseuloihin - Tukirakenteita tuotteisiin	- puulajit - puun sahaus - puuliitokset
Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	Metallityöt 2 ov	- Koneiden ajokortti - Vyön soljen pohja - Kukkaraudat - tukirakenteita tuotteisiin	- metallien tunnistaminen - metallin leikkuu - metallin hitsaus
Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	Muottityöt 3 ov	Kuolin/kipsinaamio Muotit - avomuotti - kaksiosainen muotti - kolmiosainen muotti; hammasmuotti, korvamuotti - ontelomuotti Muotit - ruokiin - merkkeihin - irtosiiniin; käsiin, jalkoihin, hampaisiin, korviin	- kipsin käyttö muotin valmistuksessa - alginaatin käyttö muottia ottaessa - akryylin käyttö hampaita valaessa - Plastoliinista mallineen muotoilu
Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	Tietotekniikan perusteet 1 ov Tietotekniikka, kuvankäsittely 1 ov	Paperityöt - ikonit - taulut - kirjat - sanomalehdet - menu - raha - kirjeet - lomakkeet - arvopaperit - tekijänoikeuslaki, rahan ja taulun väärennös; rikoslaki	- tekstin ja kuvan käsittely tietokoneella
Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	Pintakäsittely 2 ov	Pintakäsittelyn perusteet 1 ov, Mukaelmamaalaus 1 ov - patinointi - marmorointi - ooteraus - sabloonat	- tekniikan tietämystä - erilaisiin sekä erivalmistajien liimoihin, lakoihin ja maaleihin pehdyttäminen - perinteisiä pintakäsittelytapojen läpikäyntiä - kaljan käyttö
Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	Tekstiilityöt 4 ov	- verhoilu - irtohuput - lavastekankaat - verhot - liput - tyynyn päälliset, - päiväpeitot - matot - pöytäliinat	-kankaanpainanta - silkkimaalaus - seulan valotus - aplikointi - liimaharson käyttö - veteen liukenevan harson käyttö

Perinteen taitaminen	Kattaukset 3 ov	Tekoruuat - kalat - kakut, leivonnaiset - hedelmät, vihannekset - lihat	- finfoamista veistäminen - silikonin käyttö - akryylimassan käyttö - superlonin käyttö - revultex valu
		Astiat - isot ja näyttävät tarjoiluastiat	- astian muuttaminen epookkiin - hahmottamiskyky ja idearikkaus - kierrättäminen
		Kukat	- taikapaperi - kukkarautojen käyttö - liivatteen käyttö
Perinteen taitaminen	Patsaat 2 ov	Patsaat - rintakuvat - kokopatsaat - pienoismallit	- kaikissa puurunkorakenne, kanaverkko muotoilu ja paperilaminointi ja siihen päälle sitten joko - paperimassa - kipsi + kangas - liimat + kangas - sementti + kangas
Tuotteen suunnittelu ja valmistus	Naamiot 2 ov	Naamiot - kokonaamio - puolinaamio - irtosat	- plastoliinin muotoilu kipsipään päälle - paperista erilaisten liimojen kanssa laminoidulla - huovasta apretuurin kanssa kovettamalla - nahkasta pakottamalla - revultex - superlonista saksilla tai katkoteräveitsellä muotoilemalla; irtokorvat, irtonenät
Tuotteen suunnittelu ja valmistus	Nuket 3 ov	Nuket - keppinukke - käsinukke - mollamaija - vanhanajan posliininukke - Martta nukke - kuollut ihminen - irtosat	- erilaisten nukkien rakenteet
Tuotteen suunnittelu ja valmistus	Mekaaninen tarpeistotuote 5 ov	Mekaaniset liike, ääni, valot, kauko-ohjaus	- sähkötyöt - moottorin, valojen ja äänen kokoaminen
Esinevalmistuksen suunnittelu	Tuotesuunnittelun perusteet 1 ov Tuotesuunnittelu 3 ov	Tarpeiston suunnittelu	Plarin luku ja siitä tarpeistolistan tekeminen, harjoitus tarpeiston keruu varastosta ja valmistettavan tarpeiston suunnittelu yhteistyössä tarpeiston hoitajan, lavastajan ja ohjajan kanssa.
	Valinnaiset	Maskottipuvut	- ihminen sisällä - ihminen osittain sisällä, nivel-veikko
		Fantasia asut siivet	

		- lepakko - enkeli - lintu	
		Eläimet	
		Suurenokset	Abloy avain metrisenä, kahvikuppi Liisa ihme- maahan
		Särkyvät lasit ja pullot	Hartsin käyttö
		Valaisimet - kristallikruunut - lyhdyt	
		Taide-väärennökset - ikonit - rasiat - munat - taulut - patsaat	
		Asusteiden muok- kaus - korut - kruunut - viuhkat - päivävarjot - soljet - vyöt - laukut - kengät	- juotos - pitsin kovetus

3.3 Tarpeistonvalmistajan koulutuksen opintokokonaisuuksien keskeinen sisältö

Tarpeistonvalmistajien koulutus pitää sisällään pakollisia ammatillisia opintoja 90 ov, joiden keskeinen sisältö on seuraavanlainen

Esteettinen, visuaalinen ja

kulttuuriosaaminen,

10 ov

Keskeinen sisältö on visuaalisten esitystapojen esteettinen soveltaminen ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä.

Keskeinen sisältö on käsi- ja taideteollisuuden historia ja kulttuuriperintö.

Perinteen taitaminen,

5 ov

Keskeinen sisältö on ammattialan kulttuurihistorian tunteminen ja soveltaminen esinesuunnittelussa ja -valmistuksessa.

Esinevalmistuksen suunnittelu,

5 ov

Keskeinen sisältö on ammattialan tuotekehittelyn ja valmistusprosessin työtapojen käyttö yhteistyön ja suunnitelmallisen työskentelyn välineenä.

Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot, 20 ov

Keskeinen sisältö on ammattialan vaatima tuotevalmistuksen tekninen ja työ-
turvallinen osaaminen sekä kädentaito. (Ammatilliset perusteet)

Tuotteen suunnittelu ja valmistus, 10 ov

Keskeinen sisältö on suunnitteluun pohjautuva tuotevalmistus. (Sovella itselle)

Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus, 10 ov

Keskeinen sisältö on tuotteen valmistaminen asiakkaan tarpeen mukaan.
(Sovella asiakkaalle)

Tilaustöiden valmistus 10 ov

Keskeinen sisältö on ammattialan tavan mukainen tilaustyövalmistus.
(Itsenäinen asiakastyö)

Tuotekehittely ja valmistus, 10 ov

Keskeinen sisältö on tuoteideoiden, tuotteiden ja valmistuksen kehittäminen.

4. Ammattiosaamisen näytön toteuttaminen

Tarpeiston valmistuksen näyttöjen toteuttamissuunnitelmassa selvitetään näy-
tettävät opintokokonaisuudet tai niiden osat, sekä näyttöjen sijoittuminen opis-
kelijan opinto-ohjelmaan. Lisäksi siinä annetaan näytön ja näyttöympäristön
kuvaus, esimerkkejä näytöistä sekä selvitetään arviointi.

Oppilaitoksemme on tehnyt linjauksen, että tämän kevään aikana tulee olla
valmiina ensimmäisenä vuonna annettavan näytön osalta kaikki tarvittava tie-
to. Tarpeiston valmistuksen koulutuksen osalta on ajateltu ensimmäisen näy-
tön sisällöksi esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen 10 ov opintokoko-
naisuus sekä perinteen taitaminen 5 ov opintokokonaisuus.

Työelämän edustajien haastattelujen perusteella visuaalisia esitystapoja ovat
erään tarpeiston valmistajan mukaan *”Työpöydällä paperi, piirtämällä esite-
tään, koko ajan, nopeaa luonnostelua, jatkuvalla syötöllä, ideakuvia, miksi
tehdään väärin mielikuvien poistamiseksi.”* Toinen tarpeistonvalmistaja ker-
too että, visuaalisilla esitystavoilla *”Havainnollistetaan asioita, esitetään
ideakuvia, esim. tietyn ajan juttu/epookkiin tekeminen, etsii valmiita kuvia sen
ajan esineistöstä esiteltäväksi. Jos tehdään tyylitelty juttu, lavastus hyvin tietyn
tyyppinen, tarpeiston pitää olla sitä samaa linjaa, silloin joutuu ehkä enemmän*

piirtämään.” Kolmas tarpeistonvalmistaja taas katsoo, että visuaaliset esitystavat ovat ”Tuotteen ulkonäkö. On myös tietysti se, että kuinka se toimii kun se on näyttelijällä kädessä, niin tietysti se on myös kuinka näyttelijä käyttää sitä rekvisiittaa ja pystyy ja kykenee, millainen mekanismi siinä milloinkin on ja onko siinä mekanismeja.”

Työelämän edustajien haastattelujen perusteella kulttuuriperintöä on

” Aikojen alusta asti on käytetty naamioita ja rekvisiittaa, eri kulttuureissa omat, esim. nukerakennus. Se liittyy siihen, että tarpeisto lähtee oikeasta aidosta esineistöstä, esineitten kulttuuriperintöä.”

Työelämän edustajien haastattelujen perusteella ammattialan materiaaleja

ovat yhden tarpeistonvalmistajan mukaan ” Perinteisiä materiaaleja ovat puu, paperi, rauta/metalli, nahka, luonnonmateriaalit. Nykyaikaisia taas muoviatteet, solumuovi, superlon.” Toisen tarpeistonvalmistajan mukaan

” Perinteisiä, jos aattelee niin puu, metalli, kangas ja levytavarat, jota on ollut aikaisemmin (vaneri). Jos tätä päivää aatteloo niin polyuretaani on aika yleinen ja styroksi, kuinka paljon enää ihmiset haluaa styroksia käyttää. Sitten on muovit, teollisuuden tarvikkeet ja raaka-aineet mitä voimakkaasti tullut mukaan teatteri tekemiseen.” Kolmas tarpeistonvalmistaja kertoo ” Mä luulen, että perinteinen on ollut aikoinaan kipsi, kipsistä on tehty tosi paljon ja paperista ehkä jonkun verran, mutta sekin on aika uusi käyttömuoto, mutta tällä hetkellä varmaan solumuovi, erinäköiset lattialaattaliimat. Laminointi näillä aineilla ja paperilla. Mutta mä luulen, että kipsistä ja tämmöisistä on kuitenkin ennen tehty tarpeistoa. Ennen on paljon enemmän kunnioitettu sitä esinettä siellä lavalla paljon kuin nyt. Tarpeistotuotteet eivät ole olleet superkestäviä ennen niin kuin niiden nykyään tarvitsee olla, on erilailla näytelty ennen.”

Alla olevassa taulukossa on havainnollistettu ensimmäisen vuoden opintojaksot opintokokonaisuuksien alla oppilaitoksessamme.

Ensimmäisen vuoden opinnot:

1. vuosi 1. jakso	1. vuosi 2. jakso	1. vuosi 3. jakso	1. vuosi 4. jakso	1. vuosi 5. jakso
Moduuli 1 Tarpeiston valmistuksen perusteet 1	Moduuli 2 Tarpeiston valmistuksen perusteet 2	Moduuli 3 Tarpeiston valmistuksen perusteet3	Moduuli 4 Tarpeiston valmistuksen perusteet 4	Moduuli 5 Tarpeiston valmistuksen perusteet 5
Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen Kansatiede 1 ov Värioppi 1 ov Portfolio 1 ov Tuotteen tekninen valmistus ja käden- taidot Tietotekniikan perusteet 1 ov Opiskeluvalmiudet 1 ov Esinevalmistuksen suunnittelu <i>Tuotesuunnittelun perusteet 1 ov</i> Perinteen taitaminen <i>Patsaat 2 ov</i>	Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen Tyylihistoria 1 ov Kuvallinen ilmaisu 1 ov Tuotteen tekninen valmistus ja käden- taidot Metallityöt 2 ov <i>Muottityöt 3 ov</i> Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus Yritystoiminnan perusteet 1 ov	Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen Käsi- ja taideteollisuuden historia 1 ov Esitystekniikka 1 ov Tuotteen tekninen valmistus ja käden- taidot Puutyöt 2 ov Tuotteen tekninen valmistus ja käden- taidot <i>Tekstiilityöt 4 ov</i>	Tuotteen tekninen valmistus ja käden- taidot Pintakäsittely 2 ov Tietotekniikka, kuvankäsittely 1 ov Tuotteen suunnittelu ja valmistus <i>Naamiot 2 ov</i> Perinteen taitaminen <i>Kattaukset 3 ov</i> <i>Oppilaitosnäyttö 1.</i>	Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen Taidehistoria 1 ov Plastinen sommittelu 2 ov Esinevalmistuksen suunnittelu <i>Tuotesuunnittelu 1 ov</i> Tuotteen suunnittelu ja valmistus <i>Nuket 3 ov</i> Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus Yritystoimintaan tutustuminen 1 ov

Kaikki näytössä olevien opintokokonaisuuksien opintojaksot sijoittuvat ensimmäiselle opiskeluvuodelle. Näyttö annetaan näistä opintokokonaisuuksista neljännessä jaksossa ensimmäisenä opiskeluvuonna.

Seuraavassa kaaviossa on kuvattu näyttöjen toteuttamissuunnitelma tarpeistonvalmistuksen koulutuksessa. Tarpeistonvalmistuksen koulutukseen on kaavailtu pidettäväksi yhteensä neljä näyttöä, jotka kaikki on suoritettava hyväksytysti tutkintotodistuksen saamiseksi. Näytöistä kirjoitetaan opiskelijalle koulutuksen päättyessä erillinen todistus, jonka myöntää kolmikantainen toimielin. Näyttö 1 ja 4 ovat oppilaitoksessa toteutettavia näyttöjä ja näytöt 2 ja 3 työ-
säoppimisjaksoilla toteutettavia näyttöjä.

1. opiskeluvuosi					2. opiskeluvuosi					3. opiskeluvuosi				
Jaksot					Jaksot					Jaksot				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

4.1 Näytön kuvaus, näyttöympäristön kuvaus sekä esimerkkejä näytöistä

Seuraavassa taulukossa on näytön-, näyttöympäristön kuvaus sekä esimerkkejä näytöistä.

	Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen	Perinteen taitaminen
Näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen	Visuaalisten esitystapojen esteettinen soveltaminen ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä sekä käsi- ja taideteollisuuden historia ja kulttuuriperintö.	Ammattialan kulttuurihistorian tunteminen ja soveltaminen esine suunnittelussa ja -valmistuksessa.
Näytön kuvaus	Ammattiosaamisen näytössä opiskelija käyttää ja soveltaa esteettistä ja visuaalista tietoa (väri-, muoto- ja tilasommittelu) sekä kulttuurihistorian tietoa ammattialalle ominaisissa materiaali-, rakenne- ja työtaparatkaisuissa ammattialan suunnittelu-, valmistus-, toteutus- ja markkinointitilanteissa.	Ammattiosaamisen näytössä opiskelija valmistaa tuotteen määrättyyn tilaan ja aikaan sopivaksi. Hän ottaa huomioon tuotteen kohderyhmän, kulttuurialueen ja asiakkaan toivomukset ja käyttää hyväkseen ammattialansa kulttuurihistorian lähdeaineistoja. Opiskelija käyttää joko perinteisiä työtekniikoita ja materiaaleja tai soveltaa niitä nykykäyttöön.
Näyttöympäristön kuvaus	Esteettisen ja visuaalisen osaamisen näyttöympäristöt voivat olla hyvin erilaisia. Kun tuotteesta tehdään mallia, näyttöympäristössä tulee olla ammattialan materiaalien käsittelyyn tarvittavat koneet ja laitteet, jotka täyttävät turvallisuusmääräykset. Piirtämiseen tarvitaan välineet, joilla ammattialalla tarkoituksenmukainen esityskuva voidaan toteuttaa. Tietoteknisen esityksen tekemiseen tarvitaan asianmukaiset laitteet, ohjelmat ja käyttöoppaat. Malleja, piirustuksia tai tietoteknisiä esityksiä tehtäessä voidaan työskennellä tilassa, jossa myös muut työskentelevät samanaikaisesti omien tehtäviensä parissa.	Perinteen taitamisen ammattiosaamisen näytöt voidaan tehdä käsityökeskuksessa, pienyrityksessä, suuressa tuotantolaitoksessa, harrastuspiirissä, työkeskuksessa, oppilaitoksessa tai muussa paikassa, jossa on valittuun alan työhön sopivat työvälineet, koneet ja laitteet. Näyttö voidaan tehdä yksin tai ryhmätai parityönä. Perinteen taitaminen näytetään mahdollisimman joustavasti opiskelun aikana joko muiden näyttöjen yhteydessä tai omana näyttönään.

	<p>Kulttuuriosaamisen näyttöympäristönä voivat olla työpaikan tai oppilaitoksen Internet-yhteyksin varustetut tilat, kirjastot ja/tai ympäristö/tila, jonka välittämä visuaalinen tieto on kulttuurihistoriallisesti riittävän merkittävää dokumentoitavaksi visuaalisesti. Visuaalista ja kirjallista tietoa täydennetään tarvittaessa haastatteluin. Ympäristön havainnoinnin avuksi ja tiedon hankintaan tarvitaan kamera tai videokamera tai piirustusvälineet tai muistiinpanovälineet ja nauhuri haastattelun tai muun kuullun tiedon dokumentoimista varten.</p> <p>Kulttuuriosaaminen näytetään ottaen huomioon paikalliset erityispiirteet: materiaalit, esineet, perinteiset ammatit ja työkalut, rakennustapa, koristeaiheet, kulttuurimaisema, muinaismuistot ja paikallisten yritysten kulttuuri. Kulttuuriosaaminen tulee työprosessin lisäksi esille arviointikustelussa, jossa opiskelija kertoo työstään ja perustelee valintojaan sekä arvioi työskentelyään ja työnsä lopputulosta.</p>	
<p>Esimerkkejä näytöistä</p>	<p>Opiskelija tekee ammattialan, esimerkiksi puualan, tekstiilialan tai restaurointialan, tavan mukaisen esityskuvan tai mallin, jota voi käyttää ilmaisun välineenä tuotekehitysprosessin jossakin vaiheessa.</p> <p>Opiskelija tekee perinteisin esitysteknisin keinoin, videona, cd:nä tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla portfolion oman osaamisensa markkinointivälineeksi.</p> <p>Opiskelija laatii valmistusohjeen vanhasta valmistusmenetelmästä.</p> <p>Opiskelija etsii ja hankkii tietoa ja kuvia nykyaikaisista tuotteista, jotka ilmentävät esimerkiksi 1900-luvun vaihteessa vallalla olleen art nouveaun sisustusfilosofiaa.</p> <p>Opiskelija kokoaa tietoa ja kuvia yritys- tai tuote-esitettä varten.</p>	<p>Opiskelija uudistaa ammattialansa, esimerkiksi puualan tai metallialan, tuotteen ilmeen asiakkaan toivomusten mukaan tämän päivän tarpeisiin. Opiskelija joko korjaa vanhan esineen tai valmistaa kokonaan uuden esineen käyttäen vanhaa esinettä mallina.</p> <p>Opiskelija valmistaa ammattialansa tuotteen käyttäen perinteisiä työtekniikoita. Valmistettava tuote voi olla tarkka kopio vanhasta esineestä, ja mallina voi olla piirustus tai itse esine. Tuote voi olla myös uusi esine, joka tehdään perinteisillä työtekniikoilla.</p> <p>Opiskelija valmistaa ammattialansa tuotteen osan käyttäen perinteisiä työtekniikoita. Työtekniikoita voi kehittää tämän päivän tarpeita vastaaviksi.</p>

4.2 Näytön arviointi

Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
<p>Työtehtävän hallinta</p> <p>Väri-, muoto- ja tilasommitte- lun ja visuaalisten esitystapo- jen sekä kulttuurihistoriallisen tiedon käyttö</p> <p>ammattialan suunnittelutyös- sä sekä valmistuksen, toteu- tuksen ja markkinoinnin apu- na</p>	<p>käyttää ohjeiden mukaan sommittelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita sekä käsi- ja taideteolli- suuden historian tietoa suunnittelun ja ammatti- työn apuna.</p>	<p>käyttää ja ohjattuna so- veltaa sommittelun sekä väri- ja muoto-opin pe- rusasioita sekä käsi- ja taideteollisuuden histori- an tietoa ammattityön apuna.</p>	<p>käyttää ja soveltaa ilmai- sussaan väri-, muoto- ja tilasommitelua sekä käyt- tää esteettistä ja visuaalis- ta tietoa sekä käsi- ja tai- deteollisuuden historian tietoa ammattityössä.</p> <p>tulkitsee näkemäänsä rakennettua ympäristöä, tuotteita ja teoksia.</p>
<p>Työn perustana olevan tiedon hallinta</p> <p>Sommittelun perusasiat sekä käsi- ja taideteollisuuden historia, kansanperinne ja taidehistoria ammattialaan sovellettuna</p>	<p>tunnistaa ja erottaa lähde- aineistoja käyttäen tuot- teen aikakausien tunnus- piirteitä.</p> <p>esittää omia ideoitaan ja suunnitelmiaan visuaali- sesti.</p>	<p>yhdistää ohjattuna väri-, muoto- ja tilasommittelun vaikutukset sekä käsi- ja taideteollisuuden histori- an, kansanperinteen ja taidehistoriallisen tiedon materiaali-, rakenne- ja työtaparatkaisuihin.</p>	<p>yhdistää väri-, muoto- ja tilasommittelun vaikutuk- set sekä käsi- ja taideteol- lisuuden historian, kan- sanperinteen ja taidehisto- riallisen tiedon materiaali-, rakenne- ja työtaparatkai- suihin ja ekologiisiin seu- raamuksiin.</p>

Perinteen taitaminen

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
<p>Työtehtävän hallinta</p> <p>Perinteisten materiaalien, rakenteiden ja työmenetelmien käyttö ammattialan työtehtävässä nykyajan arvostusten mukaan</p>	<p>erottaa toisistaan ammattialan perinteiset ja nykyaikaiset materiaalit ja työmenetelmät ja käyttää niitä ohjattuna kohderyhmän ja kulttuurialueen vaatimusten mukaan.</p>	<p>käyttää ammattialansa perinteisiä materiaaleja, rakenteita ja työmenetelmiä aikakausien tuotteiden tunnuspiirteiden mukaan.</p> <p>kehittää ohjattuna materiaaleja, rakenteita ja työmenetelmiä nykyajan tuotevalmistuksen laadun näkökulmasta.</p> <p>käyttää ohjattuna työskentelyssään kulttuuritietoa ottaen huomioon tuotteen kohderyhmän.</p>	<p>käyttää ammattialansa perinteisiä materiaaleja, rakenteita ja työmenetelmiä aikakausien tuotteiden tunnuspiirteiden mukaan.</p> <p>soveltaa ja kehittää materiaaleja, rakenteita ja työmenetelmiä nykyajan tuotevalmistuksen laadun ja arvostuksen näkökulmasta.</p> <p>käyttää työskentelyssään kulttuuritietoa ottaen huomioon tuotteen kohderyhmän ja kulttuurialueen.</p>
<p>Työn perustana olevan tiedon hallinta</p> <p>Ammattialan käsi- ja taideteollisuuden historian tuntemus</p>	<p>tunnistaa ammattialan käsityön ja taideteollisuuden historian pääpiirteet.</p> <p>tunnistaa ammattialan esineiden ja tuotteiden tyyli- ja ominaispiirteet lähdeaineistoja käyttäen.</p>	<p>tuntee suomalaisen esinevalmistuksen, käsityön ja taideteollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa.</p> <p>tuntee ohjattuna tuotteen valmistuksen ja tuotteiden käyttötavat siten, että ohjattuna pystyy soveltamaan niitä esine-suunnittelussa ja -valmistuksessa.</p>	<p>tuntee suomalaisen esinevalmistuksen, käsityön ja taideteollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa.</p> <p>tuntee tuotteen valmistuksen ja käytön keskeiset tyylit, merkittävät tuotteet ja tuotteiden käyttötavat siten, että pystyy soveltamaan niitä esine-suunnittelussa ja -valmistuksessa.</p>

		tunnistaa perinteisten ja nykyaikaisten materiaalien ja työtekniikoiden erot ja yhtäläisyydet siten, että pystyy käyttämään niitä esinesuunnittelussa ja -valmistuksessa. tunnistaa ja ajoittaa ohjattuna alansa tuotteet ja tunnuspiirteet.	tuntee perinteisten ja nykyaikaisten materiaalien ja työtekniikoiden erot ja yhtäläisyydet siten, että pystyy käyttämään niitä esinesuunnittelussa ja -valmistuksessa. tunnistaa, ajoittaa ja sijoittaa oikein alansa tuotteet ja tunnuspiirteet.
--	--	---	--

Ammattiosaamisen näytössä arvioija seuraa opiskelijan työskentelyä ja tekee siitä huomioita. Työpaikan edustajan osallistuminen oppilaitoksessa toteutettaviin ammattiosaamisen näyttöihin ei ole aina mahdollista, eikä opettaja voi osallistua kaikkiin työpaikalla toteutettaviin ammattiosaamisen näyttöihin. Koulutuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan on kirjattu suunnitelma siitä, miten opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näyttö tai näytöt arvioidaan ja mitkä osapuolet näyttöä ohjaavat, seuraavat ja arvioivat. Koulutuksen järjestäjän asettama toimielin hyväksyy ammattiosaamisen näyttöjen arviointisuunnitelmat. Koulutuksen järjestäjä ja opettaja huolehtivat siitä, että ammattiosaamisen näytön arviointi toteutetaan toimielimen hyväksymällä tavalla.

Ammattiosaamisen näytön jälkeen käydään arviointikeskustelu, johon osallistuvat tavallisesti opettaja, työelämän edustaja ja opiskelija. Arviointikeskustelussa hyödynnetään työssäoppimisen ohjauksessa ja arvioinnissa saatuja kokemuksia. Joissakin tapauksissa arviointikeskustelu voidaan toteuttaa esimerkiksi sähköisellä keskusteluforumilla. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa näyttöjen arviointia. Arviointikeskustelussa kukin arvioitsija tuo esille arviointinsa perusteluineen. Näiden arviointien sekä mahdollisesti asiakkailta ja muilta työntekijöiltä saadun palautteen pohjalta muodostetaan yhteinen näkemys opiskelijan osaamisesta. Ammattiosaamisen näyttöä arvioivien opettajien ja työelämän edustajien tulee olla kyseisen ammattialan asiantuntijoita, jotka toimielin on määrännyt tehtävään. Opiskelijaa arvioidaan suhteessa ennalta asetettuihin tavoitteisiin, ja hänen osoittamaansa osaamista verrataan ennalta määriteltyihin arvioinnin kohteisiin ja arviointikriteereihin.

Arvioinnin kohteet ammattiosaamisen näytöissä ovat

- työprosessin hallinta
- työtehtävän hallinta (työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta)
- työn perustana olevan tiedon hallinta
- työturvallisuuden hallinta
- kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen
- yhteiset painotukset.

Kansallisen ammattiosaamisen näyttöaineiston luvussa 3 on konkretisoitu arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit opintokokonaisuuksittain. Arviointikriteerit on määritelty kohteittain tasoille T1, H3 ja K5. Ammattiosaamisen näytöt arvioidaan käyttäen samaa arviointiasteikkoa kuin muussakin opiskelijan arvioinnissa: T1, T2, H3, H4 ja K5 (A 603/2005).

Työn perustana olevan tietopohjan hallinnasta tehdään huomioita työsuorituksen aikana. Mikäli tietopohja ei tule työskentelystä selkeästi esille, se selvitetään tarkentavilla kysymyksillä työn lomassa tai arviointikeskustelussa.

Ammattiosaamisen näyttötilanteen jälkeen käytävässä arviointikeskustelussa tehdään ammattiosaamisen näytön arvioinnit, jotka tallennetaan opintokokonaisuuksittain ja arvioinnin kohteittain. Nämä arvioinnit toimivat perustana opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näytön arvosanalle. Jokaisesta ammatillisten opintojen opintokokonaisuudesta annetaan arvosana. Ammattiosaamisen näytön arvosanan päättävät toimielimien määräämät opettajat ja työelämän edustajat yhdessä tai erikseen, pääsääntöisesti kuitenkin yhdessä. Opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näytön arvosana perusteluineen on tallennettava ja merkittävä näyttötodistukseen.

Oppilaitokset suunnittelevat ammattiosaamisen näytön arviointitietojen tallentamista varten selkeät lomakkeet. Niitä on helppo käyttää myös työpaikoilla työelämän edustajien kanssa yhteisissä arviointitilanteissa. Kun arviointitiedot tallennetaan, arviota voi tarvittaessa perustella myös jälkikäteen. Erityisen tärkeää arviointiin palaaminen on silloin, kun opintokokonaisuuden keskeinen osaaminen osoitetaan useammassa ammattiosaamisen näyttötilanteessa

(ammattiosaamisen osanäyttöinä). Näyttöjen arviointi on haasteellista myös silloin, kun yhden ammattiosaamisen näyttötilanteen aikana osoitetaan kahden tai useamman opintokokonaisuuden osaamista (yhdistetty näyttö). Näissä tilanteissa arvioinnin kohteet on pystyttävä erottelmaan ja tallentamaan opintokokonaisuuksittain. Arviointitiedon tallentamisesta vastaa yleensä opettaja.

Arviointiin tulee tallentaa ainakin seuraavat arviointikeskustelussa esille tulevat asiat:

- ammattiosaamisen näytön antaja
- näytettävä opintokokonaisuus tai opintokokonaisuuden osa
- ammattiosaamisen näytön toteuttamispaikka
- kuvaus ammattiosaamisen näytön sisällöstä
- arvioijien yhteisnäkemyksen pohjalta annetut arvosanat arviointikohteittain
- perustelut ammattiosaamisen näytön arvosanan muodostumiselle opintokokonaisuuksittain
- perustelut ammattiosaamisen näytön arvosanan muodostumiselle silloin, kun näyttö muodostuu osanäytöistä
- näytön täydentäminen tai uusiminen sellaisessa tapauksessa, jossa ei vielä ole saavutettu vähintään tyydyttävän tason osaamista
- opiskelijan kehitettävät osaamisalueet
- arviointiin osallistuneiden allekirjoitukset.

Tulevaisuudessa kansallinen oppimistulosten arviointi tullaan tekemään ammattiosaamisen näytöistä saatujen oppimistulosten pohjalta. Kun siirrytään ammattiosaamisen näyttöihin perustuvaan kansalliseen oppimistulosten arviointiin, ammattiosaamisen näytön arvosanan tallentamiseen tullaan liittämään arvioinnin taustatietoja ja tallentamisesta annetaan erilliset ohjeet.

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee selkeästi näkyä koulutuksen järjestäjän hyväksymät ammattialat.

6. Pohdinta

Opettajan kontaktit työelämään syvenevät ja hänen on sopeuduttava liikkumisen lisääntymiseen työssäoppimisen yhteydessä annettujen näyttöjen vuoksi. Opettajan kyky toimia intensiivisenä ja aktiivisena alansa kehittäjänä korostuu. Tähän liittyy ammattialan kehityksen seuraaminen ja oman työn suunnittelu. Näyttöjen kautta nousevat tarkasteluun opettajan vuorovaikutustaitojen lisääminen, työelämän kouluttaminen järjestelmään, opettajan kyky ottaa itselleen asiantuntijan rooli arviointikeskustelussa, opettajan asenne työelämän edustajaan työn asiantuntijana sekä markkinointitaitojen herättäminen opettajassa. Resurssointiin, laadulliseen ja strategisiin päätöksiin liittyvät kysymykset sekä opetusjärjestelyjen organisointi kuuluu koulutuksen järjestäjätasolle. Mitä tekee oppilaitosnäytössä 17 muuta, kun yksi antaa näyttöä. Opettajan kyky tarkastella työelämää ops-perusteiden kautta.

Työelämän edustajien kanssa käytyjen keskustelujen sekä näyttökoulutuksessa saatujen kokemusten pohjalta on vielä paljon töitä edessä ennen kuin näytöt ovat toimiva yhteistyökuvio koulutuksen järjestäjän ja työelämän välillä. Kuka maksaa näytöt ja työpaikkaohjaajan ajankäytön, kuka on saanut koulutusta ja kuinka paljon arvioimiseen. Yritysten löytäminen työpaikkaohjaajakoulutukseen on yllättävän hankalaa. Työpaikkaohjaajista tulee näytön kautta ammatillisen osaamisen lisäksi myös ohjaamisen ja arvioinnin osaajia ja yhteistyö ei olisi enää vaivautunutta vaan luontevaa. On ollut puhetta, että työturvallisuus määrää tulevaisuudessa joka työpaikalle koulutetun työpaikkaohjaajan, joka perehdyttää kaikki uudet työntekijät. Tästä tulee mahdollisuus kytkökseen näytön vastaanottajien koulutukseen. Pohditaan myös työpaikkaohjaajien pistekoulutusta, joka tarkoittaa sitä, että lyhyissä jaksoissa voisi suorittaa työpaikkaohjaajakoulutuksen (katso vakuutusalan sivut). Näyttöjen samanarvoisuus opiskelijaa kohtaan mietityttää ja huolestuttaa opettajia.

Muutama iso yritys ja niiden kanssa tiivis yhteistyö, syventää yhteistyötä ja luo hyvät suhteet, mutta onko se liian raskasta yrityksille? Järjestelmä on synnyttänyt kateutta muilla yrityksillä sillä koulutuksen kiinnostavuus kasvaa. Aluksi on oltu yhteyksissä useampiin yrityksiin mutta mukaan ei lähtenyt kuin kaksi

suurta yritystä. Nämä esimerkkitapauksen yritykset ovat tuotannoiltaan erilaisia, näin näiden kahden suuren yrityksen välillä toimii opiskelijoiden kierto, ensin 4 viikkoa toinen opiskelija ja sitten 4 viikkoa toinen opiskelija, yhteensä 8 ov. Voi olla, että joudutaan menemään siihen, että koulu etsii työssäoppimispaikat ja ohjaa sitten opiskelijat niihin, joissa näyttöjä suoritetaan. Tämä takaisi näyttöjen antopaikan laadun ja tasa-arvoisuuden.

Näyttöpilottihankkeiden mukaan näytöt ovat mahdollista toteuttaa, jos ei luoda liian raskasta järjestelmää, näytöt saadaan osaksi oppilaitoksen normaalia toimintaa, työelämä saadaan mukaan, näytöt viedään työpaikalle, mikäli suinkin on mahdollista sekä opiskelijoiden ohjaus- ja tukitoimet tukevat näyttöä. Yhteisten aineiden on joustettava ja ammatilliset määräävät ajankohdat kaikelle opiskelulle.

Oppilaitoksellamme on haasteen paikka saada tulevaisuudessa työelämän edustajat mukaan kehittämiseen, suunnitteluun ja arviointiin. Tämä koskee sekä oppilaitosnäyttöjä että työssäoppimispaikoilla annettavia näyttöjä. Erityisesti se haaste kohdistuu opettajiin, koska opettajan tehtävä on markkinoida näytöt työpaikoille ja niiden kannattavuus yrityksille. Mitä yritykset sitten saavat näytöistä? Yritykselle, jotka tarvitsevat työntekijöitä on näytöt helpompi markkinoida, mutta entäs kulttuuriala, suuri raha kysymys. Kulttuurialalla, jossa on paljon määräaikaisia työsuhteita, vaikeaa voi olla myös se, että työpaikkaohjaaja kokee harjoittelijan kilpailijana eikä halua jakaa osaamistaan.

Työssäoppimispaikkaa kysyttäessä sekä näytöstä sovittaessa tulisi olla hyvässä ajoin liikenteessä. Näyttöön vaikuttavat teatterimaailman työpiikit ja valmistamisen vähyys eli hiljainen kausi. Hiljaisen työkauden aikana joudutaan keksimään työtä työssäoppijoille. Työpiikin aikana työpaikkaohjaaja taas ei ehdi opastamaan työssäoppijaa, koska hän valmistaa kahteen samaan aikaan ensi-iltaan tulevaan näytelmään kerralla paljon tarpeista. Uusia tarpeita syntyy harjoiteltaessa ja osa valmistettavista tuotteista tippuu pois kesken harjoitusten. Joskus tehdään joku juttu 2-3 kertaa, ennen kuin siitä tulee toivottu tuote. Mahdollisuuksia ja vaikeuksia ja juuri teatterin luomia ja tuomia ongelmia ovat 2,5 kk harjoitusjakso, jolloin tehdään aina uusia juttuja, ei ole toistoa, tehdään aina protoja, eikä ole säännöllisyyttä tehtävissä ja materiaaleissa. Joskus otetaan tai otetaan varastosta, jopa kahden vuoden ajan kaikki tarpeistotuot-

teet, silloin ei ole edes isossa teatterissa valmistamista. Missä sitten näytetään ja mitä.

Koulutuksen tulevaisuuden näkymät ovat hyvät, kunhan aletaan markkinoida koulutusta jatkokoulutusmahdollisuudeksi esimerkiksi hoitopuolen koulutuksen saaneille tai toisin päin. Meiltä valmistuneita opiskelijoita on nytkin hakenut ammattikorkeakouluun hoitopuolelle ja osa heistä on päässyt pääsykokeisiin. Lasten, nuorten, vammaisten ja vanhusten kanssa olisi näillä taidoilla käyttöä.

Toinen markkinoinnin paikka on kaikki yritysmaailmaan ja koteihin liittyvä sisustaminen ja somistaminen. Tarpeistonvalmistajan on vielä niin uusi koulutus, että kaikki ihmiset eivät ole meistä tietoisia edes ammattikuntana saati koulutuksena. Kaiken kaikkiaan yrityksillä on halu kehittää alaa ja siihen liittyvää koulutusta, koska se nostaa alan arvostusta ja tunnettavuutta.

Varsinaisesti tässä kehittämishankkeessa tuotettu näyttöihin liittyvä materiaali on vielä testaamatta. Ensi syksynä kun, teen koenäytön muutamalle kolmannen luokan opiskelijalle, niin sitten ollaan taas astetta pitemmällä näytöissä ja niiden käyttöön otossa.

Lähteet

Opetushallitus. 2001. Käsi- ja taideteollisuuden perustutkinto. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet.

Opetushallitus. 2004. Ammatillisen osaamisen näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa. Linjausluonnos 22.4.2004.

Opetushallitus. 2006. Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto. Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto.

Opetushallitus. 2006. Ammattiosaamisen näytöt käyttöön.

Stenström. M.L. Opetushallitus. 2001. Näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa. Kokemuksia ja tutkimustarpeista.